

Fülöp Lajos

Molnár József festőművész emlékezete (1922–2014)

Ez az írás emlékezés: Molnár József festőművész emlékének az idézése. A művész „a legrédeibb rédei”-ek közül való. Innen indult a világba, és hamvait is Nagyréde földje fogadta be. Szavára, példamutatására mindig oda kellett figyelni. Hiányát is azóta érezzük igazán, amióta nincsen közöttünk. Illyés Gyula írta le a következő sorokat: „Van gyász, mely magában hozza vigaszát. Csapás, hogy nincs, de ajándék, hogy volt. S hogy milyen nagy ajándék: először most tudatosul”

Emlékiállítását – nagy érdeklődés mellett – 2004. dec. 12-én a budapesti Csontváry Művészeti Udvarház rendezte meg.

Magam egy 2007-ben, a Nagyrédei Művelődési Házban rendezett jubileumi kiállításának megnyitó gondolataival helyezem el sírjára az emlékezés virágait.

*

Molnár Józsefet Nagyrédén aligha kell bemutatnom, hiszen itt született és nevelkedett, de bármerre is járt, mindig csak errefelé tekintgetett. Nem véletlen, hogy igen sok alkotása éppen a szülőföld élményéből született. Ezért mondta róla Nagy László, a költő még az 1960-as években egyik kiállításának a megnyitóján: „Első ihletője a szülőföld, a mátrai táj. Ott, a szőlősorokkal zöldbordás dombokon dolgoznak rokonai. Az ünnepek szentsége, a borral kapcsolatos rítusok pozsgás vadsága egyaránt kedves neki, hiszen ez volt gyermekora is, olyan világ, ahol a harang meg a brummogó bőgő majdnemhogy édestestvérek. De művészetének tárgya a nagyváros is. Megleli a szépet bárhol a világban.”

A művész most 85 esztendő. Ki hinné? Nyolc és fél évtized csupán csak egy lépés a történelemben, az egyén életében azonban rendkívül hosszú út. Különösen akkor, ha tudjuk, hogy hat évtizedes kemény, munkában eltöltött pálya áll mögötte.

A Hatvani Galéria immár két évtized óta rendez országos biennálét hazai tájakat bemutató festményekből és emberi arcokat, sorsokat megjelenítő művekből. A két évtized alatt tehetséges művészek sora részesült kitüntetésben kiemelkedő teljesítményéért. Közéjük tartozik Molnár József is, akinek *Hadiözvegy* című munkáját 1995-ben aranydiplomával jutalmazták.

Mostani, nagyrédei kiállításának megnyitója alkalmából illő az alkotó életművének legalább vázlatos ismertetése. Rendezvényünk főszereplőjét egy-egy emlékezetes tár-lata ellenére sem kényeztette el a sors. Ám akik közelről ismerik őt és az állvány előtti küzdelmét, mindig is elismeréssel méltányolták alkotói szándékát és teljesítményét. Évek, sőt évtizedek kellettek ahhoz, hogy ez az érték nyilvánvalóvá váljék. A Képzőművészeti Főiskolát 1945 és 1950 között végezte el Bernáth Aurél-tanítványként. Diplo-

májának megszerzése után négy évig még tanársegéd a főiskolán, Bernáth, Barcsay és Hincz mesterek mellett.

Első jelentősebb műve a *Földosztás* volt, amely 1949-ben a Budapesti Világifjúsági Találkozón I. díjat nyert. Időközben portréi is nagy figyelmet keltettek (*Anyám, Apám, Nagy László, Kettős portré, Petőfi és Bem stb.*). Sikeresebb munkáinak sorába tartozik a kiskunfélegyházi iskola *Aratás* (1955), a téglási óvoda *Hamupipőke* seccója (1957), valamint a Nagyrédei Művelődési Ház sgrafittója (1963).

Az 1957-es lengyelországi, zakopanei és krakkói útja szemlélet-változást hozott. Jóval oldottabb, lágyabb ábrázolást mutatnak a városi életről szóló képei (pl. *Móricz Zsigmond körtér, Szürke este, Fatelep*).

Nagy élményt jelentett számára az 1963-as párizsi és olaszországi utazás. Tapasztalatai, benyomásai tovább gazdagították mesterségbeli tudását (szerkezetesebb képépítés, szimbolikusabb látásmód). Ennek a korszaknak számos szép darabja született (*Fekete város, Gőzösök, Bőrfeszítő, Karácsonyfa-díszítő, Kálvin tér, Szüreti felvonulás stb.*)

Külföldi tanulmányútjai közül jelentősebb még az orosz- és németországi, a hollandiai, belgiumi, csehországi és görögországi látogatás.

A művek változatossága természetesen nemcsak az egymást követő időszakok váltásával magyarázható, hanem a témák, a műfajok és a felhasznált anyagok is különféle kifejezési lehetőséget kínáltak, más és más stílári eljárást követeltek. A tájképek ugyanis nem igényelnek konstruktív megjelenítést, legtöbbször oldottabbak, expresszívisek, ugyanakkor a falburkolást jelentő mozaik vagy az üveglak igen szigorú rendezettséget kíván.

A stílus – a buffoni értelmezésben – maga az ember, az egyéniség varázsa mindenképpen átsüt a művön. Ilyenek Molnár József alkotásai is. A művész expresszív és konstruktív kifejezésmódja sajátos alkatával nehezen tudott sokáig összhangban maradni. Az ebből a korszakból származó művei magukon viselik a rá jellemző vonásokat, főként „rajzolja festés” eljárását. Ez az időszak azonban előkészítette őt azokra a nagyszerű feladatokra is, amelyeket nem sokkal később megvalósíthatott. Az egyik az egi Szarvas Szálló társalgójában látható márványmozaik (1982), a másik pedig a nagyrédei házasságkötő termet díszítő kompozíció (1983). Murális művei közül említésre méltó még a szigetszentmártoni márványmozaik (2000) és az ópusztaszeri üvegmozaik (2003/2004).

Molnár József minden munkájára nagyfokú egyéniesség, hitelesség és humánus jellemző. Alkotásai a valóságban és a hagyományban gyökereznek. Azt vallja „A művészet eddigi fordulatai nem semmisítették meg az előző eredményeket.” Felfogásában a szépség, az érzelem és az erkölcs érvényességét tartja legfontosabbnak. Munkálkodását voltaképpen szellemi környezetvédelemnek tekinti.

Legnehezebb korszaka a hatvanas évek második felétől a hetvenes évek első feléig terjedő évtized. Ebből az időszakból a feketével, kékkel és barnával kontúrozott képei az emlékezetesek (*Csellós, Etűd, Fekete város, Halotti beszéd, Menyasszonyköszöntő,*

Zongora stb.). Mindemellett a sötét tónust időnként fel-fellobbanó színek is tarkítják – elsősorban a bensőséges, családias vagy lírai témát megjelenítő alkotásokban – ilyen pl. az *Írogató*, a *Marika*, a *Mama olvas*, virágcsendéletei közül pedig a *Fehér virág*, a *Virág és gyümölcs* stb.

A tájképek és a színes városképek főként a hetvenes évek második felétől jelentkeznek Molnár József művészetében. 1975-ben ösztöndíjjal Rómában járt, és közben velencei, sőt szicíliai utazásban is része lehetett. A római mozaikok színessége, az etruszk művészet életörömet sugárzó hatása, a Campo dei Fiori nyüzsgése, a Tiberis csillogása és hídjainak látványa kiragadták nyomasztó állapotából, felszabadították bizakodását, életszeretetét. A Római Magyar Akadémián kiállított képei a nagyrédei (1975) és a gyöngyösi kiállítás (1978) alkalmával is örömet szereztek a látogatóknak.

A tájképek főként az alkotóházakban és a művésztelepeken töltött hetek után szaporodtak meg. A városképek legtöbbször közvetlen környezetéről, a műtermének ablakából is látható Feneketlen tóról vallanak. Azok a képek pedig, amelyek a falu életével kapcsolatosak, a népszokások, a „jeles napok” ábrázolásában gyökereznek. Ezt mutatják hatalmas méretű mozaikkompozíciói is, melyekben elsősorban a szülőföld iránti elkötelezettsége nyilatkozik meg. Gyakran gyermekeveiből meríti a legfontosabb élményeket, és típusai is az otthoniak (még a velencei gondolás alakja is), vagy pl. tizenegy éves korában lázalmában (a miskolci kórházban) tündéreket látott, akik rédei viseletben labdáztak...

Festőiségét jellemezve értékelések, szakvélemények sorát lehet idézni. Tölgyesi János 1967-ben ezt írta róla „... képein mindenre valamilyen finom vonalú, színes háló borul, amely átfonja, felolvasztja az érzékelhető színeket és formákat...” Rúzsa György az 1975-ös hatvani katalógusban így fogalmaz: „A számunkra már beidegződött, megszokott látványon keresztül fény derül, a színek, a formák és a konstrukciók önálló kifejező erővel rendelkező világára...” Balogh András 1981-ben mondta róla: „Művészetében engem az ragad meg leginkább, hogy még a monumentális kompozícióit is lírai közvetlenséggel képes megtölteni, közvetlen lírai képeit fennköltté tudja tenni, és minden egyedi vonása mellett általánossá... Elégikus képein megtisztulással vigasztal, legujjongóbb és örömtelibb képeit pedig tartózkodó komolyság fékezi méltóságteljessé...”

Molnár Józsefnek eddig mintegy harminc önálló kiállítása volt Budapesten és több magyar városban, de gyakran részt vett csoportkiállításokon is. Jó néhány munkája a Magyar Nemzeti Galéria tulajdonában van, mások közintézményekhez, illetve magángyűjtőkhöz kerültek. A művész 1997-ben harminckilenc jelentősebb festményét szülőfalujának ajándékozta. Ez a gyűjtemény alapozta meg a Rédei Galériát a Fáy-kastélyban, ahol a képeket nemcsak az otthoniak, a mátravidékiek, hanem a tágabb haza művészetkedvelői is megismerhetik.

Összegezve az elmondottakat, Molnár József művészetére oldott festőiség, folklór-megnyilvánulások és konstruktív törekvések jellemzők. Adja Isten, hogy még sokáig gyönyörködhesünk alkotásaiban!